

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)
της 14ης Σεπτεμβρίου 2010*

Στην υπόθεση C-48/09 P,

με αντικείμενο αίτηση αναίρεσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, που ασκήθηκε στις 29 Ιανουαρίου 2009,

Lego Juris A/S, με έδρα το Billund (Δανία), εκπροσωπούμενη από τους V. von Bomhard και T. Dolde, Rechtsanwälte,

αναιρεσεύουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι:

το Γραφείο Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ), εκπροσωπούμενο από τον D. Botis,

καθού πρωτοδίκως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

το **Mega Brands Inc.**, με έδρα το Μόντρεαλ (Καναδάς), εκπροσωπούμενη από τους P. Cappuyns και C. De Meyer, advocaten,

παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot και P. Lindh, προέδρους τμήματος, Γ. Αρέστη, A. Borg Barthet, M. Pešič (εισηγητή), J. Malenovský, L. Bay Larsen, T. von Danwitz και A. Arabadjiev, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer και στη συνέχεια P. Mengozzi
γραμματέας: C. Strömholm, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 10ης Νοεμβρίου 2009,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 26ης Ιανουαρίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Με την αίτησή της αναιρέσεως, η Lego Juris A/S ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 12ης Νοεμβρίου 2008, T-270/06, Lego Juris κατά ΓΕΕΑ — Mega Brands (Brique de Lego rouge) (Συλλογή 2008, σ. II-3117), στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή της για την ακύρωση της από 4ης Αυγούστου 2004 αποφάσεως του τμήματος προσφυγών μείζονος συνθέσεως του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ) της 10ης Ιουλίου 2006 (υπόθεση R 856/2004-G, στο εξής: επίδικη απόφαση), σχετικά με αίτηση για την κήρυξη ακυρότητας.

Το νομικό πλαίσιο

- ² Το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1), με τίτλο «Σημεία που δύνανται να συνιστούν κοινοτικό σήμα», ορίζει:

«Μπορεί να αποτελέσει κοινοτικό σήμα οποιοδήποτε σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης, ιδίως λέξεις, συμπεριλαμβανομένων των ονομάτων των προσώπων, σχέδια, γράμματα, αριθμοί, το σχήμα προϊόντος ή της συσκευασίας του, υπό την προϋπόθεση ότι τα σημεία αυτά είναι ικανά να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες άλλων επιχειρήσεων.»

3 Το άρθρο 7 του ίδιου κανονισμού, με τίτλο «Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου», ορίζει:

«1. Δεν γίνονται δεκτά για καταχώριση:

α) τα σημεία που δεν πληρούν τους όρους του άρθρου 4·

β) τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα·

γ) τα σήματα που αποτελούνται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν, στις συναλλαγές για τη δήλωση του είδους, της ποιότητας, της ποσότητας, του προορισμού, της αξίας, της γεωγραφικής προέλευσης ή του χρόνου παραγωγής του προϊόντος ή της παροχής της υπηρεσίας ή άλλων χαρακτηριστικών αυτών·

δ) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις τα οποία έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου·

ε) τα σήματα που αποτελούνται αποκλειστικά:

ι) από το σχήμα που επιβάλλεται από την ίδια τη φύση του προϊόντος,

ή

- ii) από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος

ή

- iii) από το σχήμα που προσδίδει ουσιαστική αξία στο προϊόν.

στ) τα σήματα που αντίκεινται στη δημόσια τάξη ή στα χρηστά ήθη.

[...]

3. Η παράγραφος 1, στοιχεία β', γ' και δ', δεν εφαρμόζεται αν το σήμα έχει αποκτήσει για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τις οποίες ζητείται η καταχώρηση διακριτικό χαρακτήρα λόγω της χρήσης που του έχει γίνει.»

- 4 Σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94, με τίτλο «Δικαίωμα που παρέχει το κοινοτικό σήμα»:

«Το κοινοτικό σήμα παρέχει στο δικαιούχο αποκλειστικό δικαίωμα. Ο δικαιούχος δικαιούται να απαγορεύει σε κάθε τρίτο, να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές, χωρίς τη συγκατάθεσή του:

- α) κάθε σημείο που ταυτίζεται με το κοινοτικό σήμα για προϊόντα ή υπηρεσίες που ταυτίζονται με εκείνες για τις οποίες το σήμα έχει καταχωρηθεί·
- β) κάθε σημείο για το οποίο, λόγω του ταυτοσήμου ή της ομοιότητάς του με το κοινοτικό σήμα και του ταυτοσήμου ή της ομοιότητας των προϊόντων ή υπηρεσιών οι οποίες καλύπτονται από το κοινοτικό σήμα και το σημείο, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης από μέρους του κοινού. Ο κίνδυνος σύγχυσης περιλαμβάνει και τον κίνδυνο συσχέτισης μεταξύ σημείου και σήματος·
- γ) σημείο, που ταυτίζεται ή ομοιάζει με το κοινοτικό σήμα, για προϊόντα ή υπηρεσίες που δεν ομοιάζουν με εκείνες για τις οποίες έχει καταχωρηθεί το κοινοτικό σήμα, εάν αυτό χαίρει φήμης στην Κοινότητα και η χρησιμοποίηση χωρίς εύλογη αιτία του σημείου, θα προσπόριζε αθέμιτο όφελος από το διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του κοινοτικού σήματος ή θα έβλαπτε τον εν λόγω διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη.»

5 Το άρθρο 51 του κανονισμού 40/94, με τίτλο «Απόλυτοι λόγοι ακυρότητας», ορίζει:

«1. Ένα κοινοτικό σήμα κηρύσσεται άκυρο, μετά από αίτηση που υποβάλλεται στο [ΓΕΕΑ] ή μετά από άσκηση ανταγωγής στα πλαίσια αγωγής για παραποίηση/απομίμηση:

α) εάν το κοινοτικό σήμα καταχωρήθηκε κατά παράβαση των διατάξεων [...] του άρθρου 7·

β) εάν ο καταθέτης ενήργησε κακόπιστα κατά την κατάθεση της αίτησης σήματος.

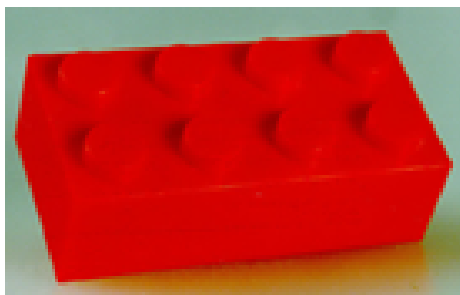
2. Όταν η καταχώρηση του κοινοτικού σήματος έγινε κατά παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία β', γ' ή δ', το κοινοτικό σήμα δεν κηρύσσεται εντούτοις άκυρο, εάν, λόγω της χρήσης που του έγινε, απέκτησε, μετά την καταχώρησή του, διακριτικό χαρακτήρα για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τις οποίες καταχωρήθηκε.

3. Όταν ο λόγος ακυρότητας αφορά μέρος μόνο των προϊόντων ή υπηρεσιών για τις οποίες έχει καταχωρηθεί το κοινοτικό σήμα, η ακυρότητα του σήματος κηρύσσεται μόνο για τα συγκεκριμένα προϊόντα ή υπηρεσίες.»

6 Ο κανονισμός 40/94 καταργήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ L 78, σ. 1), που τέθηκε σε ισχύ στις 13 Απριλίου 2009. Ωστόσο, η διαφορά της κύριας δίκης εξακολουθεί να διέπεται, δεδομένου του χρόνου των πραγματικών περιστατικών, από τον κανονισμό 40/94.

Ιστορικό της διαφοράς και η επίδικη απόφαση

- 7 Την 1η Απριλίου 1996, η Kirkbi A/S (στο εξής: Kirkbi), εταιρία στα δικαιώματα της οποίας υπεισήλθε η αναιρεσεΐουσα, υπέβαλε στο ΓΕΕΑ αίτηση καταχώρισεως κοινοτικού σήματος μεταξύ άλλων για προϊόντα που αντιστοιχούν στην περιγραφή «Παίγνια και παιχνίδια» και υπάγονται στην κλάση 28 κατά την έννοια του Διακανονισμού της Νίκαιας, για τη διεθνή ταξινόμηση των προϊόντων και των υπηρεσιών με σκοπό την καταχώριση των σημάτων, της 15ης Ιουνίου 1957, όπως έχει αναθεωρηθεί και τροποποιηθεί (στο εξής: Διακανονισμός της Νίκαιας). Το σήμα του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση είναι το τρισδιάστατο κόκκινου χρώματος σημείο που απεικονίζεται κατωτέρω:

- 8 Το ΓΕΕΑ ενημέρωσε την Kirkbi ότι σκόπευε να απορρίψει την εν λόγω αίτηση με το αιτιολογικό, αφενός, ότι το επίμαχο σημείο αναπαριστούσε απλώς το σχήμα ενός τούβλου για παιχνίδια και δεν διέθετε επομένως διακριτικό χαρακτήρα [άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94] και, αφετέρου, ότι το εν λόγω σημείο αποτελούνταν αποκλειστικά από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος [άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε',

σημείο ii, του ίδιου κανονισμού]. Το ΓΕΕΑ δέχθηκε ωστόσο να ακούσει την Kirkbi και να εξετάσει τις συμπληρωματικές παρατηρήσεις και τα συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε. Βάσει των στοιχείων αυτών κατέληξε ότι το σημείο του οποίου ζητούνταν η καταχώριση είχε αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και δεν αποτελούνταν αποκλειστικά από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος.

- 9 Κατόπιν αυτής της διαδικασίας εξετάσεως, το επίμαχο σήμα καταχωρίστηκε στις 19 Οκτωβρίου 1999.
- 10 Στις 21 Οκτωβρίου 1999, η Ritvik Holdings Inc., (στο εξής: Ritvik), στα δικαιώματα της οποίας υπεισήλθε η Mega Brands Inc., (στο εξής: Mega Brands), ζήτησε να κηρυχθεί άκυρο το σήμα αυτό δυνάμει του άρθρου 51, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 40/94, όσον αφορά τα «παιχνίδια κατασκευών» της κλάσεως 28 κατά την έννοια του Διακανονισμού της Νίκαιας, θεωρώντας ότι η καταχώριση προσκρούει στους λόγους απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', στοιχείο ε', σημεία ii και iii, και στοιχείο η', του ίδιου κανονισμού.
- 11 Στις 8 Δεκεμβρίου 2000, το τμήμα ακυρώσεων του ΓΕΕΑ αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία, εν αναμονή της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε στη συνέχεια η απόφαση της 18ης Ιουνίου 2002, C-299/99, Philips (Συλλογή 2002, σ. I-5475), όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', δεύτερη περίπτωση, της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1), διατάξεως που έχει όμοια διατύπωση με αυτήν του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94. Η διαδικασία ενώπιον του τμήματος ακυρώσεων επαναλήφθηκε στις 31 Ιουλίου 2002.
- 12 Με απόφαση της 30ής Ιουλίου 2004, το τμήμα ακυρώσεων κήρυξε άκυρο το επίμαχο σήμα για τα «παιχνίδια κατασκευών» της κλάσεως 28 κατά την έννοια του Διακανονισμού της Νίκαιας, βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii,

του κανονισμού 40/94, κρίνοντας ότι το εν λόγω σήμα αποτελούνταν αποκλειστικά από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη τεχνικού αποτελέσματος.

- 13 Στις 20 Σεπτεμβρίου 2004, η προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως του τμήματος ακυρώσεων.
- 14 Με την επίδικη απόφαση, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του ΓΕΕΑ απέρριψε την προσφυγή αυτή ως αβάσιμη, κρίνοντας ότι πληρούνταν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94.
- 15 Το τμήμα μείζονος συνθέσεως εκτίμησε κατ' αρχάς, στη σκέψη 33 της αποφάσεώς του, ότι ένσταση υποβληθείσα βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 δεν μπορεί να απορριφθεί βάσει δημοσκοπήσεων ή ερευνών αγοράς, δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, η απόδειξη του διακριτικού χαρακτήρα που αποκτήθηκε διά της χρήσεως δεν μπορεί να στερήσει από το εξεταζόμενο σημείο τον λειτουργικό του χαρακτήρα. Στη σκέψη 36 της εν λόγω αποφάσεως, το τμήμα μείζονος συνθέσεως πρόσθεσε ότι σχήμα, του οποίου τα ουσιώδη χαρακτηριστικά αντιστοιχούν σε μια τεχνική λειτουργία, δεν αντιπαρέρχεται την απαγόρευση καταχώρισης εάν περιέχει ένα έλασσον από λειτουργικής απόψεως αυθαίρετο στοιχείο, όπως το χρώμα.
- 16 Στη σκέψη 37 της επίδικης αποφάσεως, το τμήμα μείζονος συνθέσεως διαπίστωσε ότι το τούβλο Lego «χαρακτηρίζεται, στην άνω επιφάνειά του, από δύο συμμετρικές σειρές τεσσάρων επίπεδων κυλινδρικών [προεξοχών]».
- 17 Στη συνέχεια, στις σκέψεις 39 και 40 της ίδιας αποφάσεως, το εν λόγω τμήμα έκρινε ότι, μολονότι το γεγονός ότι ένα σημείο αποτέλεσε ή συνεχίζει να αποτελεί αντικείμενο διπλώματος ευρεσιτεχνίας δεν συνιστά από μόνο του εμπόδιο στην καταχώρισή

του ως σήματος, τούτο δε ειδικότερα όταν πρόκειται για εφευρέσεις το σχήμα των οποίων δεν είναι τελείως λειτουργικό λόγω της παρουσίας διακοσμητικών ή αυθαίρετων στοιχείων, εντούτοις δεν αμφισβητείται ότι ένα προγενέστερο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αποτελεί στην πράξη αναμφισβήτητη απόδειξη για το ότι τα χαρακτηριστικά που δημοσιοποιούνται ή διεκδικούνται με το εν λόγω δίπλωμα είναι λειτουργικά.

- 18 Κατόπιν, το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως επικύρωσε, στις σκέψεις 41 έως 55 της επίδικης αποφάσεως, την εκτίμηση του τμήματος ακυρώσεων σύμφωνα με την οποία καθένα από τα στοιχεία του σχήματος του τούβλου Lego, και επομένως το εν λόγω τούβλο στο σύνολό του, είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος. Το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως στήριξε το συμπέρασμα αυτό στην ανάλυση των προγενέστερων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της αναιρεσείουσας στην οποία προέβη το τμήμα ακυρώσεων. Κατά το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως, τα καθοριστικά στοιχεία της ανάλυσης αυτής ήταν τα εξής:

«42 [...] Το πρωτότυπο [...] συναρμολογούμενο τούβλο για παιχνίδια, πρόγονος του τούβλου Lego, εφευρέθηκε από τον Harry Fisher Page και προστατεύεται με πολλά βρετανικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας: το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 529 580 της 25ης Νοεμβρίου 1940, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 587 206 της 17ης Απριλίου 1947, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 633 055 της 12ης Δεκεμβρίου 1949, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 673 857 της 19ης Ιουλίου 1950 και το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας 866 557 της 26ης Απριλίου 1961. [Τα] διπλώματα αυτά ευρεσιτεχνίας [...] αφορούσαν ένα τούβλο με τις ίδιες διαστάσεις και τις ίδιες κυλινδρικές [προεξοχές] [...] του τούβλου Lego [...].

- 43 Όσον αφορά τις [προεξοχές] που βρίσκονται στην άνω επιφάνεια του τούβλου Lego, το [τμήμα ακυρώσεων] κατέληξε ότι:

“[...] με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας [...] 866 557 [...] δημοσιοποιήθηκε [ότι τα τούβλα] περιλάμβαναν [...] [προεξοχές] στην άνω επιφάνειά τους [...], σε δύο παράλληλες σειρές και ανά κάθετο ζεύγος, τοποθετημένες ομοιόμορφα καθέτως και οριζοντίως. Αυτή ακριβώς είναι η διάταξη των [προεξοχών] στην άνω επιφάνεια [του τούβλου Lego]: οκτώ [προεξοχές] σε δύο σειρές και ανά κάθετο ζεύγος, τοποθετημένες ομοιόμορφα [...]. Σκοπός των [προεξοχών] αυτών είναι

η άρμωση της κάτω επιφάνειας των τούβλων για παιχνίδια με τρόπο που να καθιστά δυνατές πολλαπλές συναρμολογήσεις και αποσυναρμολογήσεις.”

- 44 Το [τμήμα ακυρώσεων] κατέληξε επίσης ότι η ίδια εφεύρεση με τις [προεξοχές] στην άνω επιφάνεια του τούβλου Lego είχε δημοσιοποιηθεί με [το] δίπλωμα ευρεσιτεχνίας [...] υπ’ αριθ. 587 206. [...].

[...]

Το τμήμα αναφέρει ότι η εικόνα 1 αυτού του διπλώματος ευρεσιτεχνίας αναπαριστά δύο συμμετρικές σειρές τεσσάρων κυλινδρικών [προεξοχών] ευρισκόμενων στην άνω επιφάνεια του προστατευόμενου με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας τούβλου, η οποία φαίνεται πανομοιότυπη με το επίμαχο τούβλο Lego, πλην του κόκκινου χρώματος [...].

- 45 Ο δικαιούχος παραδέχθηκε ενώπιον του τμήματος ότι τα ως άνω διπλώματα ευρεσιτεχνίας περιγράφουν τα λειτουργικά στοιχεία του τούβλου Lego και ότι η ύπαρξη [προεξοχών] είναι απαραίτητη για να μπορούν τα συναρμολοζόμενα τούβλα για παιχνίδια [...] να επιτελούν τη λειτουργία τους.

[...]

- 47 Οι δύο συμμετρικές σειρές των τεσσάρων [προεξοχών] κυλινδρικού σχήματος που βρίσκονται στην άνω επιφάνεια του προστατευόμενου με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας τούβλου ήταν το “προτιμώμενο σχήμα” της εφεύρεσης που αναπαριστάται στην εικόνα 1 του διπλώματος ευρεσιτεχνίας [...] υπ’ αριθ. 587 206 [...].

Ομοίως, το [τμήμα ακυρώσεων] συμπέρανε ότι στο [...] δίπλωμα ευρεσιτεχνίας [...] υπ' αριθ. 866 557 [...] “αναφέρεται ότι το κυλινδρικό σχήμα των [προεξοχών] [αποτελεί] ‘τον προτιμώμενο τρόπο υλοποίησης’ των προεξοχών [...]”. [...]

[...]

- 51 Περαιτέρω, το [τμήμα ακυρώσεων] κατέληξε ότι το ύψος των [προεξοχών] σε σχέση με τα τοιχώματα του τούβλου επηρεάζει τη “δύναμη συναρμογής” Αν η αναλογία είναι μικρότερη τα τούβλα αποσυνδέονται ευκολότερα [...]. Αντιθέτως, αν η αναλογία είναι πολύ υψηλή [...], η αναγκαία δύναμη [...] για την αποσύνδεση των τούβλων πρέπει να είναι μεγαλύτερη [...] [και] ένα παιδί που παίζει μόνο του δεν θα μπορεί να αποσυνδέσει εύκολα τα τούβλα.

[...]

- 53 Το τμήμα αναφέρει ότι η τεχνική λειτουργία των διαστάσεων και της θέσης των [προεξοχών] [...] περιγράφεται στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας [...] υπ' αριθ. 866 557 ως εξής:

“Οι διαστάσεις και οι θέσεις των [προεξοχών] [...] πρέπει να ανταποκρίνονται σε μια συγκεκριμένη σχέση και, σύμφωνα με το κύριο χαρακτηριστικό της εφεύρεσης, οι [προεξοχές στην άνω επιφάνεια του τούβλου] είναι τοποθετημένες ομοιόμορφα οριζοντίως και καθέτως [...]”.

54 Το [τμήμα ακυρώσεων κατέληξε] ότι τα διάφορα χαρακτηριστικά του τούβλου Lego επιτελούν το καθένα ιδιαίτερες τεχνικές λειτουργίες, δηλαδή:

- *οι [προεξοχές στην άνω επιφάνεια του τούβλου]:* το ύψος και η διάμετρος συντελούν στη δύναμη σύνδεσης· ο αριθμός τους συντελεί στη πολυλειτουργικότητα της συναρμολόγησης· η διάταξή τους στους τρόπους συναρμολόγησης·
- *οι προεξοχές [στο εσωτερικό του τούβλου]:* δύναμη σύνδεσης, ο αριθμός τους συντελεί στη βέλτιστη δύναμη σύνδεσης σε όλες τις θέσεις· [...]
- *οι πλευρές:* συντελούν στη σύνδεση με τις πλευρές άλλων τούβλων για την κατασκευή ενός τοίχου·
- *κοίλη επιφάνεια:* για την αγκίστρωση στις [προεξοχές στην άνω επιφάνεια του τούβλου] και για να καταστεί δυνατή η σύνδεση [...]
- *συνολικό σχήμα:* σχήμα τούβλου κατασκευών· το μέγεθός του επιτρέπει σε ένα παιδί να το κρατήσει στο χέρι.

55 Το τμήμα επιβεβαιώνει τα συμπεράσματα της αποφάσεως [του μέρους ακυρώσεων], με το αιτιολογικό ότι υποστηρίζονται επαρκώς από τα αποδεικτικά στοιχεία που αναλύθηκαν ανωτέρω. Περαιτέρω, το τμήμα κατέληξε ότι το τμήμα ακυρώσεων σε καμία περίπτωση δεν αλλοίωσε ή παρερμήνευσε τα αποδεικτικά στοιχεία.

[...]

62 [...] [Α]ναμφίβολα, [το] κυρίαρχο χαρακτηριστικό [του τούβλου Lego] –οι δύο σειρές [προεξοχών] στην άνω επιφάνεια– έχει ως σκοπό να προσδώσει σε ένα απλό τούβλο για παιχνίδια, που έχει διαστάσεις σε πλάτος, μήκος και βάθος ανάλογες με αυτές ενός πραγματικού τούβλου οικοδομών, τον πολυδύναμο και ανθεκτικό μηχανισμό άρθρωσης [...] που πρέπει να διαθέτουν οι κατασκευές αυτές για να μπορεί να τις χειριστεί ένα παιδί. Τα χαρακτηριστικά αυτά του τούβλου Lego αναπτύχθηκαν προφανώς για να ανταποκρίνονται στην ανωτέρω χρηστική λειτουργία του και όχι για να το προσδιορίζουν [...].

63 Συνεπώς [...], το τμήμα [επικυρώνει] την απόφαση [του τμήματος ακυρώσεων] καθόσον το τούβλο Lego έχει εντελώς λειτουργικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι δεν περιλαμβάνει κανένα αυθαίρετο ή διακοσμητικό στοιχείο. [...] Επομένως, το τμήμα μπορεί να εφαρμόσει στο τούβλο Lego [...] το διατυπωθέν στην [προπαρατεθείσα] απόφαση Philips, δηλαδή ότι “τα ουσιώδη λειτουργικά χαρακτηριστικά του σχήματος [...] συνδέονται αποκλειστικά με το τεχνικό αποτέλεσμα”.»

Η διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου και η προσβαλλόμενη απόφαση

19 Η αναιρεσείουσα, με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 25 Σεπτεμβρίου 2006, άσκησε προσφυγή ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως.

20 Προς στήριξη της προσφυγής της, η αναιρεσείουσα προέβαλε ένα μόνο λόγο ακυρώσεως, αντλούμενο από παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94. Ο λόγος αυτός είχε δύο σκέλη, αντλούμενα, το πρώτο, από εσφαλμένη ερμηνεία της ανωτέρω διάταξης και, το δεύτερο, από εσφαλμένη εκτίμηση του αντικειμένου του επίμαχου σήματος.

- 21 Στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η αναιρεσείουσα υποστήριξε ότι σκοπός του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 δεν είναι να αποκλείσει την καταχώριση ως σημάτων των λειτουργικών σχημάτων καθεαυτών. Κατ' αυτήν, καθοριστικό στοιχείο αποτελούσε το κατά πόσον η προστασία θα δημιουργούσε μονοπώλιο επί των τεχνικών λύσεων ή επί των πρακτικής φύσεως χαρακτηριστικών του οικείου σχήματος.
- 22 Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι τα επιχειρήματα αυτά δεν μπορούσαν να οδηγήσουν στην ακύρωση της προσβαλλόμενης αποφάσεως. Το κυρίως αιτιολογικό της αποφάσεως αυτής έχει ως εξής:

«37 [...] κατ' ουσίαν, η προσφεύγουσα προσάπτει στο τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως ότι, κρίνοντας ότι η ύπαρξη λειτουργικώς ισοδύναμων εναλλακτικών σχημάτων που χρησιμοποιούν την ίδια τεχνική λύση είναι αλυσιτελής για τους σκοπούς της εφαρμογής της διατάξεως αυτής, δεν έλαβε υπόψη του το περιεχόμενο του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94, και ιδίως τις λέξεις “αποκλειστικά” και “απαραίτητο”.

38 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση, πρώτον, ότι η λέξη “αποκλειστικά”, που υπάρχει τόσο στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 όσο και στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας [89/104], πρέπει να γίνει αντιληπτή υπό το φως της φράσεως “ουσιώδη χαρακτηριστικά που αντιστοιχούν σε μια τεχνική λειτουργία”, που χρησιμοποιείται στις σκέψεις 79, 80 και 83 της [προαναφερθείσας] αποφάσεως Philips. Από τη φράση αυτή προκύπτει πράγματι ότι η προσθήκη μη ουσιωδών χαρακτηριστικών που δεν αντιστοιχούν σε μια τεχνική λειτουργία δεν συνεπάγεται ότι το σχήμα δεν προσκρούει στον απόλυτο λόγο απαραδέκτου εάν όλα τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του εν λόγω σχήματος αντιστοιχούν σε μια τέτοια λειτουργία. Κατά συνέπεια, ορθώς το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως ανέλυσε τη λειτουργικότητα του εν λόγω σχήματος σε σχέση με τα χαρακτηριστικά που θεώρησε ουσιώδη. Επομένως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το τμήμα προσφυγών ερμήνευσε ορθώς τη λέξη “αποκλειστικά”.

39 Δεύτερον, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 81 και 83 της [προπαρατεθείσας] αποφάσεως Philips, η φράση “που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος”, η οποία συναντάται τόσο στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, σημείο ii, του κανονισμού 40/94 όσο και στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας [89/104], δεν σημαίνει ότι αυτός ο απόλυτος λόγος απαραδέκτου εφαρμόζεται μόνον όταν το επίμαχο σχήμα είναι το μόνο που καθιστά εφικτή την επίτευξη του επιδιωκόμενου αποτελέσματος. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 81 [της αποφάσεως αυτής], ότι “η ύπαρξη άλλων σχημάτων που καθιστούν δυνατή την επίτευξη του ίδιου τεχνικού αποτελέσματος δεν είναι ικανή να εμποδίσει την εφαρμογή του λόγου απαραδέκτου” και, με τη σκέψη 83 [της εν λόγω αποφάσεως], ότι “η καταχώριση σημείου που αποτελείται από [το εν λόγω σχήμα ενός προϊόντος αποκλείεται], έστω και αν το οικείο τεχνικό αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί με άλλα σχήματα”. Επομένως, για να εφαρμοστεί αυτός ο απόλυτος λόγος απαραδέκτου, αρκεί τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του σχήματος να συγκεντρώνουν τα χαρακτηριστικά που είναι τεχνικώς αιτιώδη και επαρκή για την επίτευξη του επιδιωκόμενου τεχνικού αποτελέσματος, οπότε μπορούν να συνδεθούν με το τεχνικό αποτέλεσμα. Προκύπτει επομένως ότι δεν ήταν εσφαλμένη η εκτίμηση του τμήματος προσφυγών μείζονος συνθέσεως ότι η λέξη “απαραίτητο” σημαίνει ότι το σχήμα είναι αναγκαίο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος, ακόμη και αν το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να επιτευχθεί και με άλλα σχήματα.

40 Τρίτον, πρέπει να τονιστεί ότι, αντίθετα προς όσα ισχυρίζεται η προσφεύγουσα, το Δικαστήριο θεώρησε, με τις σκέψεις 81 και 83 της [προπαρατεθείσας] αποφάσεως Philips, ότι δεν ήταν λυσιτελής η ύπαρξη “άλλων σχημάτων που καθιστούν δυνατή την επίτευξη του ίδιου τεχνικού αποτελέσματος”, χωρίς να γίνεται διάκριση μεταξύ των σχημάτων που χρησιμοποιούν άλλη “τεχνική λύση” από εκείνα που χρησιμοποιούν την ίδια “τεχνική λύση”.

[...]

43 Από όλα τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, σημείο ii, του κανονισμού 40/94 απαγορεύει την καταχώριση κάθε σχήματος που αποτελείται, κατά τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του, από το σχήμα του προϊόντος που είναι τεχνικώς αιτιώδες και επαρκές για την επίτευξη του επιδιωκόμενου τεχνικού αποτελέσματος, ακόμη και αν το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να επιτευχθεί και με άλλα σχήματα που χρησιμοποιούν την ίδια ή άλλη τεχνική αρχή.

44 Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως δεν ερμήνευσε εσφαλμένα το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94.»

23 Στο πλαίσιο του δεύτερου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε η αναιρεσείουσα προς στήριξη της προσφυγής της ενώπιον του Πρωτοδικείου, προσήπτε στο τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως ότι δεν προσδιόριζε καταλλήλως τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του επίμαχου σχήματος και ότι είχε εσφαλμένως εκτιμήσει ως λειτουργικό τον χαρακτήρα του εν λόγω σχήματος.

24 Η αναιρεσείουσα ισχυριζόταν, αφενός, ότι το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως είχε συμπεριλάβει στην εξέτασή του στοιχεία που δεν ασκούσαν επιρροή, όπως την πλευρά του τούβλου Lego που δεν αποτελεί μέρος του επίμαχου τρισδιάστατου σημείου, δηλαδή την κάτω κοίλη πλευρά του εν λόγω τούβλου. Αφετέρου, το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως δέχθηκε αβασάνιστα την έκθεση πραγματογνωμοσύνης που προσκόμισε και χρηματοδότησε η Mega Brands, και, συγχρόνως, δεν έλαβε υπόψη, κατά τον προσδιορισμό των ουσιωδών χαρακτηριστικών του οικείου σχήματος, κρίσιμα στοιχεία που υπέβαλε η αναιρεσείουσα, όπως τα στοιχεία σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται οι καταναλωτές το εν λόγω σχήμα.

25 Το δεύτερο αυτό σκέλος απορρίφθηκε επίσης από το Πρωτοδικείο, το οποίο διαπίστωσε, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«70 Πρώτον, στον βαθμό που η προσφεύγουσα προβάλλει ότι ο προσδιορισμός των ουσιωδών χαρακτηριστικών του επίμαχου σχήματος πρέπει να γίνεται σύμφωνα με την αντίληψη του καταναλωτή και ότι η ανάλυση πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις έρευνες επί των καταναλωτών, πρέπει να τονιστεί ότι ο προσδιορισμός αυτός γίνεται, στο πλαίσιο του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94, με τον συγκεκριμένο σκοπό να καταστεί δυνατή η εξέταση της λειτουργικότητας του επίμαχου σχήματος. Πάντως, η αντίληψη του καταναλωτή προς τον οποίο απευθύνεται είναι αλυσιτελής για την ανάλυση της λειτουργικότητας των ουσιωδών χαρακτηριστικών ενός σχήματος. Συγκεκριμένα, ο καταναλωτής προς τον οποίο απευθύνεται μπορεί να μη διαθέτει

τις αναγκαίες τεχνικές γνώσεις για την εκτίμηση των ουσιωδών χαρακτηριστικών ενός σχήματος, οπότε ορισμένα χαρακτηριστικά μπορεί να είναι ουσιώδη κατά τη δική του άποψη, ενώ δεν είναι στο πλαίσιο μιας ανάλυσης της λειτουργικότητας, και αντιθέτως. Συνεπώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα ουσιώδη χαρακτηριστικά ενός σχήματος πρέπει να προσδιοριστούν, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94, αντικειμενικά, σύμφωνα με τη γραφική παράστασή του και τις πιθανές περιγραφές που κατατέθηκαν κατά την υποβολή της αιτήσεως καταχωρίσεως του σχήματος.

[...]

- 72 Δεύτερον, η προσφεύγουσα προσάπτει [επίσης] στο τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως ότι παρέλειψε να προσδιορίσει τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του επίμαχου σχήματος και ότι αντί να εξετάσει το επίμαχο σχήμα εξέτασε το τούβλο Lego στο σύνολό του, περιλαμβάνοντας στην ανάλυσή του μη ορατά στοιχεία όπως η κάτω κοίλη πλευρά [...].

[...]

- 75 Ωστόσο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η ανάλυση [στην οποία προέβη το μείζον τμήμα προσφυγών] περιλαμβάνει [...] όλα τα ορατά στοιχεία [του επίμαχου σημείου] τα οποία επιτελούν το καθένα [κατά τη σκέψη 54 της επίδικης αποφάσεως] ιδιαίτερες τεχνικές λειτουργίες [...]. Επιβάλλεται επίσης η διαπίστωση ότι από κανένα στοιχείο του φακέλου δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η ακρίβεια του προσδιορισμού των χαρακτηριστικών αυτών ως αποτελούντων τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του επίμαχου σχήματος.

- 76 Πάντως, εφόσον το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως προσδιόρισε ορθώς όλα τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του επίμαχου σχήματος, το ότι έλαβε επίσης υπόψη του και άλλα χαρακτηριστικά δεν ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της [επίδικης] αποφάσεως.

[...]

- 78 [Στη συνέχεια], πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ουδόλως αποκλείεται, στο πλαίσιο της ανάλυσης της λειτουργικότητας των ουσιωδών χαρακτηριστικών που προσδιορίστηκαν με τον τρόπο αυτό, να μπορεί το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως να λάβει υπόψη του μη ορατά στοιχεία του τούβλου Lego, όπως η κοίλη κάτω επιφάνεια και οι βοηθητικές προεξοχές, καθώς και κάθε άλλο λυσιτελές αποδεικτικό στοιχείο. Το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως αναφέρθηκε εν προκειμένω συναφώς στα προγενέστερα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της προσφεύγουσας, στο γεγονός ότι η προσφεύγουσα αποδέχθηκε ότι τα διπλώματα αυτά περιγράφουν τα λειτουργικά στοιχεία του τούβλου Lego και στις εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης [...].

- 79 [...]. Όσον αφορά την έκθεση πραγματογνωμοσύνης [...], η οποία παραγγέλθηκε και χρηματοδοτήθηκε από τη [Mega Brands], [...] τα προγενέστερα διπλώματα ευρεσιτεχνίας επιβεβαιώνουν τις διαπιστώσεις του [συντάκτη αυτής της εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης] όσον αφορά τη λειτουργικότητα των ουσιωδών χαρακτηριστικών του τούβλου της Lego [...].»

Αιτήματα των διαδίκων

²⁶ Η αναιρεσείουσα ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·

— να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο, και

— να καταδικάσει το ΓΕΕΑ στα δικαστικά έξοδα.

²⁷ Το ΓΕΕΑ και η Mega Brands ζητούν από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως, και

— να καταδικάσει την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

- ²⁸ Η αναιρεσείουσα προβάλλει ένα μόνο λόγο αναιρέσεως, αντλούμενο από παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94. Ο λόγος αυτός διαιρείται σε τρία σκέλη.

Επί του πρώτου σκέλους, σχετικά με την εσφαλμένη ερμηνεία του αντικειμένου και του πεδίου εφαρμογής του λόγου απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94

Επιχειρήματα των διαδίκων

- ²⁹ Η αναιρεσείουσα προβάλλει ότι, μολονότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 απαγορεύει την καταχώριση σχημάτων η προστασία των οποίων ως σημάτων θα δημιουργούσε παράνομο περιορισμό για τους ανταγωνιστές, η διάταξη αυτή δεν έχει, αντιθέτως, ως αντικείμενο την απαγόρευση καταχώρισης οποιουδήποτε σχήματος αντιστοιχεί σε τεχνική λειτουργία. Η καταχώριση ενός σχήματος πρέπει να αποκλείεται μόνο στην περίπτωση που θα οδηγούσε στη δημιουργία μονοπωλίου επί των τεχνικών λύσεων ή επί των πρακτικής φύσεως χαρακτηριστικών.
- ³⁰ Συναφώς, η φράση «τεχνική λύση» πρέπει να διακρίνεται από τον όρο «τεχνικό αποτέλεσμα», καθόσον τεχνικό αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί με διαφορετικές τεχνικές λύσεις. Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι, εφόσον υπάρχουν πολλά ισοδύναμα από λειτουργικής απόψεως σχήματα, η προστασία ως σήματος, προς όφελος

μιας επιχείρησης, ενός συγκεκριμένου σχήματος δεν εμποδίζει τους ανταγωνιστές να εφαρμόσουν την ίδια τεχνική λύση.

- 31 Το Πρωτοδικείο υπέπεσε επομένως σε πλάνη περί το δίκαιο διαπιστώνοντας, στη σκέψη 43 της προσβαλλόμενης αποφάσεως, για τους λόγους που παρατίθενται στις σκέψεις 37 έως 42, ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', στοιχείο ii, του κανονισμού 40/94 απαγορεύει την καταχώριση ενός σχήματος ακόμη και όταν το τεχνικό αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί και με άλλο σχήμα που χρησιμοποιεί την ίδια τεχνική λύση. Το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη ότι η ύπαρξη εναλλακτικών σχημάτων είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς αποδεικνύει ότι δεν υπάρχει κίνδυνος δημιουργίας μονοπωλίου. Ταυτόχρονα, το Πρωτοδικείο παρέβλεψε το γεγονός ότι, συχνά, η ίδια κατοχυρωμένη με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας εφεύρεση μπορεί να υλοποιηθεί με διάφορα σχήματα. Η υπό κρίση υπόθεση εμπίπτει στην περίπτωση αυτή, δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές της αναιρεσείουσας ήταν σε θέση να εφαρμόσουν την ίδια τεχνική λύση χωρίς να αντιγράψουν το σχήμα του τούβλου Lego.
- 32 Η αναιρεσείουσα εκτιμά εξάλλου ότι το Πρωτοδικείο, κρίνοντας τοιουτοτρόπως, δεν έλαβε υπόψη τη νομολογία της προπαρατεθείσας αποφάσεως Philips. Προβάλλει συναφώς ότι, με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο ουδόλως αποφάνθηκε ότι η ύπαρξη εναλλακτικών σχημάτων είναι αλυσιτελής. Το Δικαστήριο έκρινε απλώς, στις σκέψεις 83 και 84 της εν λόγω αποφάσεως, ότι, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', στοιχείο ii, του κανονισμού 40/94, παρέλκει η εξέταση του κατά πόσον υφίστανται εναλλακτικά σχήματα.
- 33 Η Mega Brands υποστηρίζει, από την πλευρά της, ότι η καταχώριση ως σήματος του επίμαχου σημείου παρέχει τη δυνατότητα στην αναιρεσείουσα να εμποδίσει τους ανταγωνιστές να χρησιμοποιήσουν, στην αγορά τούβλων για παιχνίδια, το βέλτιστο και λειτουργικότερο σχήμα. Η αναιρεσείουσα αποκτά έτσι εκ νέου το μονοπώλιο που κατείχε στο παρελθόν βάσει των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

- ³⁴ Η Mega Brands, μολονότι αναγνωρίζει ότι η δημοσιοποίηση απλώς ενός σχήματος σε ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν αποτελεί από μόνη της εμπόδιο στο να καταχωριστεί το σχήμα αυτό ως σήμα, ισχυρίζεται ότι η δημοσιοποίηση αυτή αποτελεί εν πάση περιπτώσει ισχυρή ένδειξη για το ότι το εν λόγω σχήμα υπαγορεύεται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του.
- ³⁵ Κατά το ΓΕΕΑ, η επιχειρηματολογία της αναιρεσείουσας αντιβαίνει στο γράμμα και στο πνεύμα του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94. Η ύπαρξη στην εν λόγω διάταξη των λέξεων «αποκλειστικά» και «απαραίτητο» δεν συνεπάγεται, κατά το ΓΕΕΑ, ότι απαγορεύεται η καταχώριση μόνον των σχημάτων που είναι εγγενώς απαραίτητα για να επιτελέσουν την επιθυμητή λειτουργία. Ο εξεταζόμενος λόγος απαραδέκτου αφορά όλα τα ουσιωδώς λειτουργικά σχήματα που συνδέονται με το αποτέλεσμα.
- ³⁶ Το ΓΕΕΑ παρατηρεί επίσης ότι, εάν γινόταν δεκτή η επιχειρηματολογία της αναιρεσείουσας, δεν θα εξασφαλιζόταν η ελεύθερη πρόσβαση των ανταγωνιστών στα εναλλακτικά σχήματα. Συγκεκριμένα, η καταχώριση ενός συγκεκριμένου σχήματος ως σήματος θα επέτρεπε στη συνέχεια στην αναιρεσείουσα να απαγορεύσει όχι μόνον όλα τα πανομοιότυπα, αλλά και όλα τα παρόμοια σχήματα. Τούτο θα περιλάμβανε, π.χ., τα τούβλα με προεξοχές ελαφρώς υψηλότερες ή φαρδύτερες από αυτές του τούβλου Lego.
- ³⁷ Όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ των διαφόρων ειδών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, το ΓΕΕΑ παρατηρεί ότι, εκτός του δικαίου των ευρεσιτεχνιών, το δικαίωμα παρεμπόδισης του ανταγωνισμού επί ενός σχήματος προβλέπεται μεταξύ άλλων για τους κατόχους δικαιώματος επί καταχωρισμένου κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος, δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) 6/2002 του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα (ΕΕ 2002, L 3, σ. 1). Υπενθυμίζει ωστόσο ότι το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού ορίζει ότι «[κ]οινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα δεν παρέχει δικαιώματα επί των χαρακτηριστικών της εμφάνισης ενός προϊόντος, τα οποία υπαγορεύονται αποκλειστικά από την τεχνική λειτουργία του».

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- ³⁸ Κατά πάγια νομολογία, το δικαίωμα επί του σήματος αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του συστήματος ανταγωνισμού στην Ένωση. Στο πλαίσιο αυτού του συστήματος, οι επιχειρήσεις πρέπει να μπορούν, για να προσελκύσουν την πελατεία με την ποιότητα των προϊόντων ή των υπηρεσιών τους, να καταχωρίζουν ως σήματα σημεία που επιτρέπουν στον καταναλωτή να διακρίνει, χωρίς κίνδυνο συγχύσεως, αυτά τα προϊόντα ή αυτές τις υπηρεσίες από προϊόντα ή υπηρεσίες άλλης προελεύσεως (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 4ης Οκτωβρίου 2001, C-517/99, Merz & Krell, Συλλογή 2001, σ. I-6959, σκέψεις 21 και 22· της 12ης Νοεμβρίου 2002, C-206/01, Arsenal Football Club, Συλλογή 2002, σ. I-10273, σκέψεις 47 και 48, καθώς και της 26ης Απριλίου 2007, C-412/05 P, Alcon κατά ΓΕΕΑ, Συλλογή 2007, σ. I-3569, σκέψεις 53 και 54).
- ³⁹ Το σχήμα ενός προϊόντος περιλαμβάνεται μεταξύ των σημείων που δύνανται να συνιστούν σήμα. Τούτο προκύπτει, όσον αφορά το κοινοτικό σήμα, από το άρθρο 4 του κανονισμού 40/94, κατά το οποίο κοινοτικό σήμα μπορεί να αποτελέσει οποιοδήποτε σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης, όπως λέξεις, σχέδια, το σχήμα του προϊόντος και της συσκευασίας του, υπό την προϋπόθεση ότι τα σημεία αυτά είναι ικανά να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες άλλων επιχειρήσεων (βλ., συναφώς, απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-456/01 P και C-457/01 P, Henkel κατά ΓΕΕΑ, Συλλογή 2004, σ. I-5089, σκέψεις 30 και 31).
- ⁴⁰ Εν προκειμένω, δεν διαπιστώθηκε ότι το σχήμα του τούβλου Lego έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω της χρήσεώς του και αποτελεί ως εκ τούτου σημείο ικανό να διακρίνει τα προϊόντα της αναιρεσείουσας από άλλα διαφορετικής προέλευσης.
- ⁴¹ Ο ισχυρισμός της Ritvik, τον οποίο επανέλαβε η διάδοχός της Mega Brands και επιβεβαίωσε το τμήμα ακυρώσεων και το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως καθώς και το Πρωτοδικείο, κατά τον οποίο το σχήμα του τούβλου Lego είναι εν πάση περιπτώσει ακατάλληλο για καταχώριση ως σήμα, στηρίζεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94, βάσει του οποίου τα σημεία που

αποτελούνται αποκλειστικώς από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος δεν γίνονται δεκτά για καταχώριση.

- 42 Κατά την αναιρεσείουσα, το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως και, στη συνέχεια, το Πρωτοδικείο ερμήνευσαν τη διάταξη αυτή με τρόπο εξαιρετικά ευρύ, και επομένως εσφαλμένα.
- 43 Προκειμένου να εξεταστεί η αιτίαση αυτή, πρέπει να υπομνησθεί ότι καθένας από τους λόγους απαραδέκτου της καταχώρισεως που απαριθμούνται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, του 40/94 πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του γενικού συμφέροντος που τον δικαιολογεί (αποφάσεις Henkel κατά ΓΕΕΑ, προπαρατεθείσα, σκέψη 45, καθώς και της 12ης Ιανουαρίου 2006, κανονισμού C-173/04 P, Deutsche SiSi-Werke κατά ΓΕΕΑ, Συλλογή 2006, σ. I-551, σκέψη 59). Το γενικό συμφέρον που δικαιολογεί το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του 40/94 συνίσταται στο να μην καταλήγει το δικαίωμα επί του σήματος να δημιουργεί υπέρ μιας επιχείρησης μονοπώλιο επί των τεχνικών λύσεων ή των πρακτικής φύσεως χαρακτηριστικών ενός προϊόντος [βλ. κατ' αναλογία, όσον αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 89/104, αποφάσεις Philips, προπαρατεθείσα, σκέψη 78, και της 8ης Απριλίου 2003, κανονισμού C-53/01 έως C-55/01, Linde κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-3161, σκέψη 72].
- 44 Οι κανόνες που θέσπισε ο νομοθέτης αντικατοπτρίζουν, συναφώς, την εξισορρόπηση δύο θεωρήσεων οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη ενός συστήματος υγιούς και θεμιτού ανταγωνισμού.
- 45 Αφενός, η παράθεση στο άρθρο 7, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94 της απαγόρευσης καταχώρισης ως σήματος σημείου που αποτελείται από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος εξασφαλίζει ότι οι επιχειρήσεις δεν θα μπορούν να χρησιμοποιούν το δικαίωμα επί του σήματος για να διαιωνίζουν, επ' αόριστον, αποκλειστικά δικαιώματα που αφορούν τεχνικές λύσεις.

- 46 Συγκεκριμένα, όταν το σχήμα ενός προϊόντος ενσωματώνει απλώς την τεχνική λύση που αναπτύχθηκε από τον κατασκευαστή του προϊόντος αυτού και κατοχυρώθηκε με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας κατόπιν αιτήσεώς του, η προστασία του σχήματος αυτού ως σήματος μετά τη λήξη του διπλώματος ευρεσιτεχνίας μειώνει σημαντικά και δι-
αρκώς τη δυνατότητα των άλλων επιχειρήσεων να χρησιμοποιήσουν την εν λόγω τεχνική λύση. Πάντως, στο σύστημα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που έχει αναπτυχθεί στην Ένωση, οι τεχνικές λύσεις προστατεύονται για περιορισμένο μόνο χρόνο, έτσι ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούνται ελεύθερα στη συνέχεια, από όλους τους επιχειρηματίες. Όπως παρατήρησε το ΓΕΕΑ στο πλαίσιο της επιχειρημα-
τολογίας του που παρατίθεται συνοπτικά στη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως, η θεώρηση αυτή διέπει όχι μόνον την οδηγία 89/104 και τον κανονισμό 40/94 όσον αφορά το δικαίωμα επί των σημάτων, αλλά επίσης τον κανονισμό 6/2002, σχετικά με τα σχέδια και τα υποδείγματα.
- 47 Ο νομοθέτης έχει εξάλλου θεσπίσει με ιδιαίτερα αυστηρό τρόπο την απαγόρευση καταχώρισης ως σημάτων των σχημάτων που είναι απαραίτητα για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος, στο μέτρο που απέκλεισε από το πεδίο εφαρμογής της εξαί-
ρεσης που προβλέπεται στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου τους λόγους απαραδέ-
κτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 40/94. Επομένως, από το άρθρο 7, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού προκύπτει ότι, ακόμη και αν ένα σχήμα προϊόντος απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος απέκτησε, λόγω της χρήσης του, διακριτικό χαρακτήρα, απαγορεύεται η καταχώρι-
σή του ως σήματος (βλ. κατ' αναλογία, όσον αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 89/104, διάταξη κατ' ουσίαν όμοια με το άρθρο 7, παράγραφος 3, του κανο-
νισμού 40/94, αποφάσεις Philips, προπαρατεθείσα, σκέψη 57, και της 20ής Σεπτεμ-
βρίου 2007, C-371/06, Benetton Group, Συλλογή 2007, σ. I-7709, σκέψεις 25 έως 27).
- 48 Αφετέρου, περιορίζοντας τον λόγο απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοι-
χείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 στα σημεία που αποτελούνται «αποκλει-
στικά» από το σχήμα του προϊόντος που είναι «απαραίτητο» για την επίτευξη ενός
τεχνικού αποτελέσματος, ο νομοθέτης έλαβε προσηκόντως υπόψη ότι κάθε σχήμα
προϊόντος είναι, σε κάποιο βαθμό, λειτουργικό και ότι, επομένως, η καταχώριση
ως σήματος ενός σχήματος προϊόντος δεν μπορούσε να απορριφθεί για τον λόγο
απλώς ότι διαθέτει πρακτικής φύσεως χαρακτηριστικά. Με τις λέξεις «αποκλειστι-
κά» και «απαραίτητο» η εν λόγω διάταξη εξασφαλίζει ότι δεν γίνονται δεκτά προς

καταχώριση εκείνα μόνον τα σχήματα του προϊόντος που δεν ενσωματώνουν μια τεχνική λύση και των οποίων επομένως η καταχώριση ως σήματα θα εμπόδιζε πράγματι τη χρήση της τεχνικής αυτής λύσης από άλλες επιχειρήσεις.

- 49 Κατόπιν αυτής της υπενθύμισης και της διευκρίνισης του αντικειμένου και του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94, πρέπει να εξεταστεί αν το Πρωτοδικείο ερμήνευσε εσφαλμένα, όπως υποστηρίζει η αναιρεσείουσα, την εν λόγω διάταξη.
- 50 Το Πρωτοδικείο συνόψισε την ερμηνεία του όσον αφορά την εν λόγω διάταξη στη σκέψη 43 της προσβαλλόμενης αποφάσεως, κρίνοντας ότι η διάταξη αυτή «απαγορεύει την καταχώριση κάθε σχήματος που αποτελείται, κατά τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του, από το σχήμα του προϊόντος που είναι τεχνικώς αιτιώδες και επαρκές για την επίτευξη του επιδιωκόμενου τεχνικού αποτελέσματος, ακόμη και αν το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να επιτευχθεί και με άλλα σχήματα που χρησιμοποιούν την ίδια ή άλλη τεχνική αρχή».
- 51 Όσον αφορά την προϋπόθεση κατά την οποία στον λόγο αυτό अपαραδέκτου εμπίπτει κάθε σημείο που αποτελείται «αποκλειστικά» από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος, το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 38 της προσβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η προϋπόθεση αυτή πληρούται εάν όλα τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του σχήματος αντιστοιχούν στην τεχνική λειτουργία, δεδομένου ότι η ύπαρξη μη ουσιωδών χαρακτηριστικών χωρίς τεχνική λειτουργία είναι, στο πλαίσιο αυτό, αλυσιτελής.
- 52 Η ερμηνεία αυτή συνάδει με τη σκέψη 79 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Philips. Εξάλλου, αντικατοπτρίζει την ιδέα που διέπει την απόφαση αυτή, όπως αυτή προβάλλεται από τον γενικό εισαγγελέα Ruiz-Jarabo Colomer στη σκέψη 28 των προτάσεων του στην υπόθεση εκείνη και επαναλαμβάνεται στη σκέψη 72 των προτάσεων του στην υπόθεση Koninklijke KPN Nederland (απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου

2004, C-363/99, Συλλογή 2004, σ. I-1619), ότι, δηλαδή, η ύπαρξη ορισμένων ή ενός ελάχιστον από λειτουργικής απόψεως αυθαίρετου στοιχείου σε ένα τρισδιάστατο σημείο του οποίου όλα τα ουσιώδη στοιχεία υπαγορεύονται από την τεχνική λύση με την οποία υλοποιείται το σημείο αυτό δεν επηρεάζει το συμπέρασμα ότι το εν λόγω σημείο αποτελείται αποκλειστικά από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος. Περαιτέρω, η εν λόγω ερμηνεία, στο μέτρο που συνεπάγεται ότι ο λόγος απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 έχει εφαρμογή μόνον όταν όλα τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του σημείου είναι λειτουργικά, εξασφαλίζει ότι η καταχώριση ως σήματος ενός τέτοιου σημείου δεν μπορεί να απορριφθεί βάσει της διάταξης αυτής εάν το σχήμα του επίμαχου προϊόντος ενσωματώνει ένα μείζον μη λειτουργικό στοιχείο, όπως ένα διακοσμητικό ή ένα επινοημένο στοιχείο που έχει σημαντικό ρόλο στο εν λόγω σχήμα.

53 Όσον αφορά την προϋπόθεση κατά την οποία η αίτηση για την καταχώριση ως σήματος του σχήματος ενός προϊόντος μπορεί να απορριφθεί δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 μόνον εάν το εν λόγω σχήμα είναι «απαραίτητο» για την επίτευξη του οικείου τεχνικού αποτελέσματος, το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε, στη σκέψη 39 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η προϋπόθεση αυτή δεν σημαίνει ότι το επίμαχο σχήμα πρέπει να είναι το μόνο που καθιστά δυνατή την επίτευξη του εν λόγω αποτελέσματος.

54 Γεγονός είναι, όπως επισημαίνει η αναιρεσείουσα ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, το ίδιο τεχνικό αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί με διαφορετικές λύσεις. Έτσι, μπορεί να υπάρχουν εναλλακτικά σχήματα, με άλλες διαστάσεις ή άλλο σχέδιο, που καθιστούν δυνατό να επιτευχθεί το ίδιο τεχνικό αποτέλεσμα.

55 Ωστόσο, αντίθετα προς όσα προβάλλει η αναιρεσείουσα, το γεγονός αυτό δεν συνεπάγεται από μόνο του ότι η καταχώριση ως σήματος του εν λόγω σχήματος θα παρείχε τη δυνατότητα στις άλλες επιχειρήσεις να χρησιμοποιήσουν την τεχνική λύση που ενσωματώνει.

- 56 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί, όπως παρατηρεί το ΓΕΕΑ, ότι, δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94, η καταχώριση ως σήματος ενός σχήματος που είναι αποκλειστικά λειτουργικό για ένα προϊόν ενδέχεται να παράσχει τη δυνατότητα στον δικαιούχο του σήματος αυτού να απαγορεύσει στις άλλες επιχειρήσεις όχι μόνον τη χρήση του ίδιου σχήματος, αλλά και τη χρήση παρόμοιων σχημάτων. Έτσι, υπάρχει ο κίνδυνος ένας σημαντικός αριθμός εναλλακτικών σχημάτων να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους ανταγωνιστές του εν λόγω δικαιούχου.
- 57 Το αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο σε περίπτωση σώρευσης καταχωρίσεων διαφόρων αποκλειστικά λειτουργικών σχημάτων ενός προϊόντος, σώρευση η οποία μπορεί να αποτρέψει εντελώς άλλες επιχειρήσεις από το να κατασκευάσουν και να εμπορευθούν ορισμένα προϊόντα που έχουν δεδομένη τεχνική λειτουργία.
- 58 Αυτές οι θεωρήσεις αντικατοπτρίζονται εξάλλου στις σκέψεις 81 και 83 της προ-παρατεθείσας αποφάσεως Philips, κατά τις οποίες η ύπαρξη άλλων σχημάτων που καθιστούν δυνατή την επίτευξη του ίδιου τεχνικού αποτελέσματος δεν αποκλείει, από μόνη της, την εφαρμογή του λόγου απαραδέκτου του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 89/104, διάταξη η διατύπωση της οποίας αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94.
- 59 Στον βαθμό που η αναιρεσείουσα επικαλείται το γεγονός, το οποίο δεν αμφισβητείται από το ΓΕΕΑ, ότι οι ανταγωνιστές της δεν χρειάζεται, για να χρησιμοποιήσουν την ίδια τεχνική λύση, να διαθέσουν στην αγορά τούβλα για παιχνίδια των οποίων το σχήμα και οι διαστάσεις να είναι από κάθε άποψη πανομοιότυπες με εκείνες του τούβλου Lego, αρκεί η διαπίστωση ότι το γεγονός αυτό δεν μπορεί να αποτρέψει την εφαρμογή των κανόνων που έχει θεσπίσει ο νομοθέτης της Ένωσης και έχουν ερμηνευθεί ανωτέρω, κατά τους οποίους σημείο αποτελούμενο από το σχήμα ενός προϊόντος που απλώς εκφράζει, χωρίς την προσθήκη σημαντικών μη λειτουργικών στοιχείων, μια τεχνική λειτουργία, δεν μπορεί να καταχωριστεί ως σήμα, δεδομένου

ότι η καταχώριση αυτή θα μείωνε σημαντικά τις δυνατότητες των κατασκευαστών να διαθέσουν στην αγορά σχήματα προϊόντος που ενσωματώνουν την ίδια τεχνική λύση.

⁶⁰ Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο σε περίπτωση όπως η παρούσα, όπου διαπιστώθηκε από την αρμόδια αρχή ότι η λύση που ενσωματώνεται στο σχήμα του υπό εξέταση προϊόντος είναι τεχνικά προτιμότερη για τη συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων. Εάν καταχωριζόταν ως σήμα το αποτελούμενο από ένα τέτοιο σχήμα τρισδιάστατο σημείο, θα καθίστατο δυσχερές για τους ανταγωνιστές του δικαιούχου του σήματος αυτού να διαθέσουν στην αγορά σχήματα προϊόντος που αποτελούν πραγματικές εναλλακτικές λύσεις, δηλαδή σχήματα που δεν είναι παρόμοια και που είναι ενδιαφέροντα από λειτουργικής πλευράς για τον καταναλωτή.

⁶¹ Υπό τις συνθήκες αυτές, η περίπτωση της επιχείρησης η οποία ανέπτυξε μια τεχνική λύση έναντι των ανταγωνιστών που διέθεσαν στην αγορά πιστά αντίγραφα του σχήματος ενός προϊόντος που ενσωματώνει ακριβώς την ίδια λύση δεν μπορεί να προστατευθεί παρέχοντας μονοπώλιο στην εν λόγω επιχείρηση με την καταχώριση ως σήματος του τρισδιάστατου σημείου που αποτελείται από το εν λόγω σχήμα, αλλά μπορεί, ενδεχομένως, να εξεταστεί υπό το πρίσμα των κανόνων του αθέμιτου ανταγωνισμού. Η εξέταση αυτή δεν αποτελεί όμως αντικείμενο της παρούσας διαφοράς.

⁶² Δεδομένου ότι τα επιχειρήματα που προέβαλε η αναιρεσείουσα στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους του λόγου ακυρώσεως δεν μπορούν να γίνουν δεκτά, για όλους τους λόγους που αναφέρονται ανωτέρω, το σκέλος αυτό του λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου σκέλους, σχετικά με την εφαρμογή εσφαλμένων κριτηρίων όσον αφορά τον καθορισμό των ουσιωδών χαρακτηριστικών του σχήματος του προϊόντος

Επιχειρήματα των διαδίκων

- ⁶³ Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι η έννοια των «ουσιωδών χαρακτηριστικών» είναι συνώνυμη με την έννοια των «κυρίαρχων και διακριτικών στοιχείων» και ότι ο προσδιορισμός των εν λόγω χαρακτηριστικών πρέπει να γίνεται βάσει της αντιλήψεως του ενδιαφερόμενου κοινού, δηλαδή του μέσου καταναλωτή, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος.
- ⁶⁴ Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι, λαμβανομένης υπόψη της προπαρατεθείσας αποφάσεως Philips, η εξέταση του λόγου απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 πρέπει να περιλαμβάνει δύο στάδια, δηλαδή, πρώτον, τον προσδιορισμό των ουσιωδών χαρακτηριστικών του σημείου βάσει της αντιλήψεως του μέσου καταναλωτή και, δεύτερον, την εξέταση με τη βοήθεια πραγματογνωμόνων, του κατά πόσον τα εν λόγω χαρακτηριστικά είναι απαραίτητα για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος.
- ⁶⁵ Επομένως, επιβεβαιώνοντας, στη σκέψη 70 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, την άποψη του τμήματος προσφυγών μείζονος συνθέσεως ότι δεν είναι απαραίτητο, για τον προσδιορισμό των ουσιωδών χαρακτηριστικών ενός τρισδιάστατου σημείου, να ληφθεί υπόψη η αντίληψη του καταναλωτή και οι έρευνες που πραγματοποιήθηκαν για την αξιολόγηση αυτής της αντίληψης, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο.

- ⁶⁶ Η Mega Brands παρατηρεί ότι η έννοια των «ουσιωδών χαρακτηριστικών» πρέπει να νοηθεί στο πλαίσιο των λέξεων «αποκλειστικά» και «απαραίτητο» του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94. Στο πλαίσιο αυτό, τα κριτήρια που επικαλείται η αναιρεσείουσα, του διακριτικού χαρακτήρα και της αντίληψης του κοινού, είναι άνευ σημασίας.
- ⁶⁷ Κατά το ΓΕΕΑ, ακόμη και αν υποτεθεί ότι ο προσδιορισμός των ουσιωδών στοιχείων του σχήματος πρέπει να προηγείται της εκτίμησης για τη λειτουργικότητά τους, αυτά τα δύο στάδια εμπίπτουν στην ίδια εξέταση, που συνίσταται στον καθορισμό του κατά πόσον τα εν λόγω στοιχεία είναι απαραίτητα για την λειτουργία του σχήματος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- ⁶⁸ Η ορθή εφαρμογή του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 συνεπάγεται ότι τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του επίμαχου τρισδιάστατου σημείου έχουν δεόντως προσδιοριστεί από την αρχή που αποφαινεται επί της αιτήσεως για την καταχώριση του ως σήματος.
- ⁶⁹ Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στη σκέψη 63 των προτάσεών του, ο όρος «ουσιώδη χαρακτηριστικά» πρέπει να θεωρηθεί ως αναφερόμενος στα πλέον σημαντικά στοιχεία του σημείου.
- ⁷⁰ Ο προσδιορισμός των εν λόγω ουσιωδών χαρακτηριστικών πρέπει να διενεργηθεί κατά περίπτωση. Δεν υπάρχει πράγματι, καμία συστηματική ιεράρχηση μεταξύ των διαφορετικών ειδών στοιχείων που μπορεί να περιλαμβάνει ένα σημείο (βλ., συναφώς, απόφαση της 17ης Ιουλίου 2008, C-488/06 P, L & D κατά ΓΕΕΑ, Συλλογή 2008, σ. I-5725, σκέψη 55). Κατά τα λοιπά, κατά την αναζήτηση των ουσιωδών χαρακτηριστικών ενός σημείου, η αρμόδια αρχή μπορεί είτε να στηριχθεί ευθέως στη συνολική

εντύπωση που προκαλεί το σημείο είτε να προβεί, κατ' αρχάς, σε διαδοχική εξέταση καθενός από τα συστατικά στοιχεία του σημείου (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 29ης Απριλίου 2004, C-468/01 P έως C-472/01 P, Procter & Gamble κατά ΓΕΕΑ, Συλλογή 2004, σ. I-5141, σκέψη 45, καθώς και της 30ής Ιουνίου 2005, C-286/04 P, Eurocermex κατά ΓΕΕΑ, Συλλογή 2005, σ. I- 5797, σκέψη 23).

- 71 Επομένως, ο προσδιορισμός των ουσιωδών χαρακτηριστικών ενός τρισδιάστατου σημείου για την ενδεχόμενη εφαρμογή του λόγου απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 μπορεί, κατά περίπτωση, και ειδικότερα αναλόγως του βαθμού δυσκολίας του, να πραγματοποιηθεί με την απλή οπτική ανάλυση του εν λόγω σημείου ή, αντιθέτως, να στηριχθεί σε εμπειρισταωμένη εξέταση στο πλαίσιο της οποίας θα ληφθούν υπόψη στοιχεία χρήσιμα για την εκτίμηση, όπως έρευνες και πραγματογνωμοσύνες, ή ακόμη στοιχεία σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που χορηγήθηκαν στο παρελθόν σε σχέση με το οικείο προϊόν.

- 72 Αφού προσδιορισθούν τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του σημείου, στην αρμόδια αρχή εναπόκειται ακόμη να ελέγξει αν όλα τα χαρακτηριστικά αυτά αντιστοιχούν στην τεχνική λειτουργία του επίμαχου προϊόντος. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται στη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως, το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 δεν μπορεί να έχει εφαρμογή όταν η αίτηση καταχώρισης ως σήμα αφορά σχήμα προϊόντος στο οποίο ένα μη λειτουργικό στοιχείο, όπως ένα διακοσμητικό ή επινοημένο στοιχείο, έχει σημαντικό ρόλο. Στην περίπτωση αυτή, οι ανταγωνίστριες επιχειρήσεις έχουν εύκολη πρόσβαση σε εναλλακτικά σχήματα ισοδύναμης λειτουργικότητας, οπότε δεν υφίσταται κίνδυνος να επηρεασθεί η διαθεσιμότητα της τεχνικής λύσης. Η τεχνική αυτή λύση μπορεί, στην περίπτωση αυτή, να ενσωματωθεί ευχερώς από τους ανταγωνιστές του δικαιούχου του σήματος στα σχήματα του προϊόντος που δεν διαθέτουν το ίδιο μη λειτουργικό στοιχείο που διαθέτει το σχήμα του προϊόντος του εν λόγω δικαιούχου τα οποία, σε σχέση με το εν λόγω σχήμα του δικαιούχου αυτού, δεν είναι ούτε πανομοιότυπα ούτε παρόμοια.

- 73 Εν προκειμένω, το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως διαπίστωσε, στη σκέψη 62 της επίδικης αποφάσεως, ότι το πλέον σημαντικό στοιχείο του σημείου που αποτελείται από το τούβλο Lego συνίσταται σε δύο σειρές προεξοχών στην άνω επιφάνεια του τούβλου αυτού. Εξετάζοντας την ανάλυση στην οποία προέβη το τμήμα ακυρώσεων, το εν λόγω τμήμα έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στην εμφάνιση του στοιχείου αυτού στα προγενέστερα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της Kirkbi. Η εξέταση αυτή οδήγησε στο συμπέρασμα ότι το εν λόγω στοιχείο είναι απαραίτητο για την επίτευξη του τεχνικού αποτελέσματος για το οποίο προορίζεται το εν λόγω προϊόν, δηλαδή τη συναρμογή των τούβλων για παιχνίδια. Περαιτέρω, όπως προκύπτει ιδίως από τις σκέψεις 54 και 55 της επίδικης αποφάσεως, το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως εκτίμησε ότι όλα τα άλλα στοιχεία του σημείου που αποτελείται από το εν λόγω τούβλο, εκτός από το χρώμα του, είναι επίσης λειτουργικά.
- 74 Στο μέτρο που το Πρωτοδικείο στηρίχθηκε στα ίδια πραγματικά περιστατικά για να συμπεράνει ότι όλα τα στοιχεία του σχήματος του τούβλου Lego, εκτός από το χρώμα του, είναι λειτουργικά, η εκτίμησή του δεν μπορεί, εφόσον η αναιρεσείουσα δεν προβάλλει την αλλοίωσή τους, να ελεγχθεί κατ' αναίρεση από το Δικαστήριο.
- 75 Όσον αφορά το επιχείρημα της αναιρεσείουσας ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλά-νη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι οι έρευνες για το πώς αντιλαμβάνεται το ενδιαφερόμενο κοινό το σχήμα του επίμαχου προϊόντος ήσαν αλυσιτελείς, πρέπει να τονιστεί ότι, αντίθετα προς ότι ισχύει στην περίπτωση των άρθρων 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 89/104 και 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94, όπου η αντίληψη του ενδιαφερόμενου κοινού πρέπει οπωσδήποτε να ληφθεί υπόψη διότι είναι ουσιώδης για τον καθορισμό του αν το σημείο που κατατέθηκε προς καταχώριση ως σήμα είναι ικανό να διακρίνει τα σχετικά προϊόντα ή υπηρεσίες ως προερχόμενα από συγκεκριμένη επιχείρηση (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 6ης Μαΐου 2003, C-104/01, Libertel, Συλλογή 2003, σ. I-3793, σκέψη 62, και Koninklijke KPN Nederland, προπαρατεθείσα, σκέψη 34), μια τέτοια υποχρέωση δεν μπορεί να επιβληθεί στο πλαίσιο της παραγράφου 1, στοιχείο ε', των εν λόγω άρθρων.

- 76 Συγκεκριμένα, το πώς αντιλαμβάνεται κατά τεκμήριο το σημείο ο μέσος καταναλωτής δεν αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την εφαρμογή του λόγου απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94, αλλά μπορεί, στην καλύτερη περίπτωση, να αποτελέσει ένα χρήσιμο μέτρο σύγκρισης για την αρμόδια αρχή, κατά τον προσδιορισμό των ουσιωδών χαρακτηριστικών του σημείου.
- 77 Επομένως, η άποψη της αναιρεσείουσας κατά την οποία ο προσδιορισμός των ουσιωδών χαρακτηριστικών ενός σημείου στο πλαίσιο του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94 πρέπει οπωσδήποτε να γίνεται από τη σκοπιά του ενδιαφερόμενου κοινού, δεν μπορεί να γίνει δεκτή.
- 78 Επομένως, το δεύτερο σκέλος του λόγου ακυρώσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

Επί του τρίτου σκέλους, σχετικά με την εφαρμογή εσφαλμένων κριτηρίων λειτουργικότητας

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 79 Η αναιρεσείουσα προβάλλει ότι η εκτίμηση της λειτουργικότητας προϋποθέτει τεχνικές γνώσεις και γίνεται συνήθως από πραγματογνώμονες επιστήμονες. Πάντως, η πραγματογνωμοσύνη για τη λειτουργικότητα των χαρακτηριστικών ενός σχήματος πρέπει αναγκαστικά να συγκρίνει τα χαρακτηριστικά αυτά με άλλα εναλλακτικά.

- ⁸⁰ Το Πρωτοδικείο υπέπεσε επομένως σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η ύπαρξη των εναλλακτικών σχημάτων είναι αλυσιτελής και αρνούμενο να εξετάσει τις εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης που προσκόμισε η αναιρεσείουσα.
- ⁸¹ Κατά τη Mega Brands, τα επιχειρήματα της αναιρεσείουσας στηρίζονται στην εσφαλμένη συλλογιστική ότι τα εναλλακτικά σχήματα είναι αλυσιτελή για την εκτίμηση της λειτουργικότητας. Παρατηρεί επίσης ότι τα εναλλακτικά σχήματα μπορεί να μην παρέχουν τις ίδιες δυνατότητες επίτευξης της ζητούμενης λειτουργίας ή να είναι δαπανηρότερα στην κατασκευή.
- ⁸² Το ΓΕΕΑ υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε ότι κατά την εκτίμηση της λειτουργικότητας, το τμήμα προσφυγών μπορούσε να στηριχθεί σε προηγούμενα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και όχι στην ύπαρξη εναλλακτικών σχημάτων.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- ⁸³ Για τους λόγους που εκτίθενται στις σκέψεις 55 έως 60 της παρούσας αποφάσεως, η ύπαρξη άλλων σχημάτων που καθιστούν δυνατή την επίτευξη του ίδιου τεχνικού αποτελέσματος δεν αποτελεί, για την εφαρμογή του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο ii, του κανονισμού 40/94, περίπτωση ικανή να οδηγήσει στην απόρριψη του λόγου απαραδέκτου της καταχώρισης, γεγονός που έχει εξάλλου διευκρινίσει το Δικαστήριο στις σκέψεις 81 και 83 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Philips, όσον αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 89/104.
- ⁸⁴ Στο πλαίσιο της εξέτασης της λειτουργικότητας ενός σημείου αποτελούμενου από το σχήμα ενός προϊόντος, σημαντικό για την εκτίμηση, αφού προσδιορισθούν τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του εν λόγω σημείου, είναι το κατά πόσον τα χαρακτηριστικά

αυτά αντιστοιχούν στην τεχνική λειτουργία του οικείου προϊόντος. Η εξέταση αυτή πρέπει προφανώς να γίνει αναλύοντας το σημείο που κατατέθηκε για καταχώριση ως σήμα, και όχι τα αποτελούμενα από άλλα σχήματα του προϊόντος σημεία.

⁸⁵ Η τεχνική λειτουργία των χαρακτηριστικών ενός σχήματος μπορεί να εκτιμηθεί, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τα έγγραφα που αφορούν τα προηγούμενα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που περιγράφουν τα λειτουργικά στοιχεία του οικείου σχήματος. Ωστόσο, εν προκειμένω το τμήμα προσφυγών μείζονος συνθέσεως του ΓΕΕΑ και το Πρωτοδικείο έλαβαν υπόψη, όσον αφορά το τούβλο Lego, τα έγγραφα αυτά.

⁸⁶ Κατόπιν των ανωτέρω, το τρίτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

⁸⁷ Δεδομένου ότι κανένα από τα σκέλη του μοναδικού λόγου ακυρώσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτό, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

⁸⁸ Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, που εφαρμόζεται στη διαδικασία αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 118 του ίδιου κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα σύμφωνα με το σχετικό αίτημα του ΓΕΕΑ και της Mega Brands.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.**
- 2) Καταδικάζει τη Lego Juris A/S στα δικαστικά έξοδα.**

(υπογραφές)